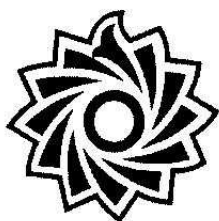

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تربیت دبیر شهید رجائی

www.ketab.ir

من و بیکران

طرحی برای زیست اخلاقی

تصنیف:

دکتر عبدالله صلواتی

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجائی

سرشناسه	صلواتی، عبدالله، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	من و بیکران: طرحی برای زیست اخلاقی/تصنیف عبدالله صلواتی.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	ق. ۲۱۲، ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۵۸۹-۳۲-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	واژه‌نامه.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	اخلاق Ethics
شناسه افزوده	دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
شناسه افزوده	Shahid Rajaee Teacher Training University
رده بندی کنگره	BJ۱۰۳۱
رده بندی دیویی	۱۷۰
شماره کتابشناسی ملی	۸۸۴۵۴۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان	من و بیکران طرحی برای زیست اخلاقی
تصنیف	دکتر عبدالله صلواتی، عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
ویراستار ادبی	عاطفه نجیبی
نوبت چاپ	اول- بهار ۱۴۰۱
انتشارات	دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
لیتوگرافی، چاپ	شریف
طراح جلد	عباس مرادی
ناظر چاپ	محمد معتمدی‌نژاد
کارشناس چاپ و صفحه‌آرا	نیره فیروزی
شمارگان	۱۰۰ جلد
قیمت	۱۰۰۰۰۰۰ ریال
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۵۸۹-۳۲-۱
ISBN: 978-622-6589-32-1	

کلیه حقوق این اثر برای مؤلف و دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی محفوظ است.

نشانی: تهران، لویزان، کد پستی ۱۶۷۸۸-۱۵۸۱۱، صندوق پستی ۱۶۳ - ۱۶۷۸۵، تلفن: (۲۶۳۲) ۰۹ - ۲۲۹۷۰۰۶۰،
تلفکس: ۲۲۹۷۰۰۴۲، پست الکترونیکی: publish@sru.ac.ir، وبسایت: <http://publish.sru.ac.ir>

پیش‌گفتار

هر روز با پرسش‌های متنوعی روبه‌رو می‌شویم؛ پرسش‌هایی که دربارهٔ درستی و نادرستی اخلاقی رفتارها و واکنش‌ها و رویدادها هستند. این پرسش‌ها در چارچوبی رفتاری فردی باقی نمی‌ماند و به عرصهٔ درستی و نادرستی اخلاقی سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و مدیریت‌ها هم قدم می‌نهد. گاهی هم از این فراتر رفته و از معنای درستی و نادرستی و خوبی و بدی و باید و نباید اخلاقی گفت‌وگو می‌کنیم. زمانی هم می‌پرسیم در هنگام تعارضات و تزاجمات رفتارهای اخلاقی چه باید کرد؟ در این حالت باید به کدام رفتار اخلاقی وزن بیشتری داد؟ خوب و بد را من و عقل خود بنیاد می‌تواند تشخیص دهد یا برای تشخیص آن نیازمند به مرجع دیگری هستیم؟ عقل در صدور احکام اخلاق نقش اول را دارد یا نقش مکمل را بازی می‌کند؟ وجه درستی یا نادرستی اخلاقی رفتار را چگونه درمی‌یابیم؟ آیا با آگاهی از فهرست بلندبالای خوبی و بدی زیست اخلاقی خواهیم داشت یا برای زیست اخلاقی به امری بیشتر از فهرست یادشده همانند زمینه‌ها، شرایط، محیط مناسب، الگوی اخلاقی، بصیرت، همکاری میان فضایل و منبع انگیزشی قوی محتاجیم؟ آیا برای سنجش درستی و نادرستی رفتارها تنها باید به امتداد رفتار، یعنی نتایج و پیامدهای آن، نگرست یا می‌توان فارغ از امتداد رفتار یا افزون بر آن، از درستی و نادرستی رفتار سخن گفت؟ یا در ارزش‌دآوری‌های اخلاقی باید حصر نظر به رفتار و روش کرد یا از خوب و بد بودن آدمی و منش او گفت و گو کرد؟

علم اخلاق، عهده‌دار پاسخ به این پرسش‌ها و مسائل مشابه است. اخلاق هم در راستای پاسخگویی، روایت‌های گوناگونی دارد. در برخی روایت‌های اخلاق، رفتار در مرکز ثقل کنشگر اخلاقی قرار دارد و در روایت‌هایی، ذهن میدان‌دار است. ذهن هم ساحت‌های پیچیده‌ای دارد از حالات هیجانی و عاطفی گرفته تا باور و شناخت و فراشناخت. گفتنی است دو مؤلفه در زیست

اخلاقی بسیار اهمیت دارد: یکی «چه بودن» و شدن‌های وجودی است و دیگری، ارزیابی‌های اخلاقی در مقیاس وسیع که اولی در قالب بررسی‌هایی درباره «من» و دومی در چارچوب «بیکران» صورت‌بندی شده است.

در نگاهی پدیدارشناسانه می‌توان گفت: بیکران، رسالت افق‌گشایی، جهت‌دهی، کشف‌المحجوبی و نجات‌پدیدار را بر عهده دارد که به مدد او می‌توان از تکه‌تکه دیدن پدیدارها به‌طور عام و پدیدارهای اخلاقی به‌طور خاص پرهیز کرد؛ تکه‌تکه دیدنی که پوچ‌گرایی را در پی دارد. بیکران به روایت این کتاب اعلام می‌دارد، هیچ پدیدار منزوی‌ای وجود ندارد و گرداگرد هر پدیدار افقی قرار دارد و این بیکران است که همه را فراگرفته و در دل هر پدیدار حضور متعالی دارد و زمام هر پدیدار به دست اوست: «فَسُبْحَانَ الَّذِي يَبْدِئُ مَلَكُوتَ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» (یس/۸۳).

به نظر نگارنده ناب‌ترین جلوه زیست اخلاقی در پرتو حیات‌بخش بیکران شکل می‌گیرد. در بخش‌های گوناگون این کتاب، بیکران به مثابه قوام و قطب‌نمای زیست اخلاقی مطرح شده است. همچنین برای کنشگری اخلاقی اثربخش، نمی‌توان حصر نظر به رفتار کرد. افزون بر آن، تمرکز بر تغییر یا تصحیح باور و شناخت و انگاره به تنهایی کافی نیست، بلکه باید به مدد بیکران، جهان «من» را تصحیح کرد یا تغییر داد.

این اثر، مشتمل بر دیدگاه‌های نوینی در اخلاق است. نگارنده بر پایه شش نوآوری، سعی کرده طرحی برای زیست اخلاقی در جهان معاصر ارائه کند. از سوی دیگر، براساس این نوآوری‌ها، نظریه‌های اخلاقی در حوزه‌های مختلف، نقد و بررسی شد. نوآوری‌های یادشده به این قرار است:

۱. نظریه سلولی اخلاق (براساس سلول‌های متعارف)؛

۲. استعاره مفهومی سلول برای اخلاق (براساس سلول‌های بنیادین)؛

۳. زیست‌نوع‌های انسانی؛

۴. من امتدادیافته؛

۵. جهان من؛

۶. زیست اخلاقی بیکران بنیاد.

زیست اخلاقی بیکران بنیاد، می‌تواند نقش بسیار مهمی در فرهیختگی و بالندگی دانشگاه داشته باشد، به‌ویژه برای دانشگاه در الگوواره فرهنگ. بنابراینکه دانشگاه در الگوواره فرهنگ دلشوره شهر و مردمان آن و کیفیت زندگی آن‌ها را دارد و این اثر دانشگاهی در همین الگوواره قوام یافته و درصدد است تا در همان هوایی که مردم نفس می‌کشند، تنفس کند و در کنار مردم بماند و پنجره‌ای بگشاید به‌سوی بیکران. به تعبیری دقیق‌تر، این کتاب درصدد است تا بیان کند در

عمارت شهر، پنجره‌ای رو به دریای بیکران باز می‌شود که ارمغان آن، زیست اخلاقی تمام عیار است. بنابراین این اثر، افزون بر آنکه می‌تواند مرجع تخصصی برای محققان و دانشجویان حوزه اخلاق باشد، برای اثربخشی در کلاس‌های درس، بهسازی زندگی شهری، تعالی تعاملات روزمره فردی و نهادی و اخلاق‌مداری سازمان‌ها مفید به نظر می‌رسد. همچنین مطالعه آن به همه بزرگوارانی که در حوزه تعلیم و تربیت به‌عنوان استاد یا مدیر نقش دارند پیشنهاد می‌شود.

فهرست مطالب

پیش‌گفتار.....	أ
مقدمه.....	ز
نخست: سر زدن به خود.....	ز
دوم: ساخت‌های اخلاق.....	س
سوم: تحول وجودی.....	ط
چهارم: اخلاق و قانون.....	ع
پنجم: فروکاست‌های اخلاقی.....	غ
فصل اول: من و جهان من.....	۱
مقدمه.....	۱
من کیستم؟.....	۲
جهان من.....	۸
ارتباط جهان‌های من.....	۱۰
جعبهٔ سیاه «من».....	۱۳
سخن پایانی.....	۱۶
فصل دوم: من و بیکران.....	۱۷
مقدمه.....	۱۷

۱۸	«من» امتداد یافته
۲۱	من و دیگری
۲۶	من و بیکران
۳۸	سخن پایانی
۳۹	فصل سوم: زیست نوع‌های انسانی
۳۹	مقدمه
۴۰	وحدت نوعی انسان نزد ارسطو
۴۱	وحدت و کثرت نوعی انسان نزد فخر رازی
۴۲	زیست‌نوع‌های انسانی در حکمت صدرایی
۴۶	زیست‌نوع‌ها و ضعف اراده (اکراسیا)
۵۰	سخن پایانی
۵۳	فصل چهارم: مؤلفه‌های زیست اخلاقی
۵۳	مقدمه
۵۳	جهان من
۵۵	خیرخواهی در نگاه ۳۶۰ درجه
۵۵	شم اخلاقی
۵۶	جان مستعد
۵۸	رشد عاطفی به‌همراه رشد عقلانی
۵۸	محیط
۶۱	هماهنگی فضایل اخلاقی با فضایل فکری
۶۱	هماهنگی میان فضایل و سنخ شخصیتی
۶۳	فرونیسیس و مرجعیت اخلاقی
۶۹	صورت‌گری و صورت‌شکنی
۶۹	نخست: صورت‌گری جهان اجتماعی
۷۰	دوم: طرح‌واره‌های ذهنی و صورت‌گری و صورت‌شکنی

۷۱	سوم: انگاره و صورت‌گری و صورت‌شکنی
۷۳	سخن پایانی
۷۵	فصل پنجم: زیست اخلاقی عرفان بنیاد
۷۵	مقدمه
۷۵	چه هستی اخلاق و زیست اخلاقی
۷۷	طراحی چارچوبی برای زیست اخلاقی عرفان بنیان
۷۸	نخست: فروتنی در قبال همه
۷۸	دوم: ارتباط با بیکران
۷۹	سوم: به رسمیت شناختن دیگری با محوریت اسما
۷۹	چهارم: خیرخواهی مبتنی بر سرّ قدر
۸۰	پنجم: شجاعت و بخشندگی و عذرپذیری
۸۰	ششم: توجه بر و فکر به جهان قدس
۸۱	تحلیل اقوال عرفانی در راستای زیست اخلاقی
۸۳	سخن پایانی
۸۵	فصل ششم: نظریه سلولی اخلاق با تأکید بر آرای علامه طباطبائی
۸۵	مقدمه
۸۶	آرای علامه طباطبائی درباره ثبات و تنوع احکام اخلاقی
۹۱	نظریه سلولی اخلاق
۱۰۱	احکام و لوازم نظریه سلولی اخلاقی
۱۰۹	سخن پایانی
۱۱۱	فصل هفتم: اخلاق به مثابه سلول بنیادی؛ طرحی نو برای زیست اخلاقی
۱۱۱	مقدمه
۱۱۳	استعاره و ظرفیت‌های درونی آن
۱۱۴	استعاره‌های نامتعارف